

П'янова І. Ю., Шотова-Ніколенко Г. В., Куделіна О. Ю.
Одеський державний екологічний університет, м. Одеса

ТЕОРІЯ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО АСПЕКТУ: МЕТОДИ, ПРИЙОМИ, СПОСОБИ

Для забезпечення повноцінного функціонування фахової комунікації вирішальну роль відіграє переклад, який відкриває широкі можливості для спілкування і усуває лінгвоетнічний бар'єр. Наше дослідження ставить перед собою наступні завдання: описати головні способи та методи перекладу, визначити головні прийоми досягнення адекватності перекладу.

Термін „переклад” вживається в двох значеннях, перше з яких використовується для позначення виду мовної діяльності, під час якої відбувається сам процес усного чи письмового перекладу, а друге позначає результат перекладацької діяльності. Для уникнення плутанини в теорії перекладу термін „переклад” використовується тільки задля позначення процесу «перетворення тексту однією мовою у текст іншою мовою, зберігаючи відносно незмінним зміст» [2, с.11]. На думку Л. С. Бархударова, будь-який переклад – мовна триєдність тексту іноземною мовою, тексту мовою перекладу та акту перетворення першого тексту у другий [1, с.14].

Розрізняють п'ять головних рівнів перекладу: 1) фонетичний, 2) морфологічний, 3) лексичний, 4) синтаксичний, 5) текстовий [3, с.20]. Комунікативний напрямок перекладознавства розглядає переклад як результат взаємодії всіх факторів комунікації, включаючи перекладача з його мовним та позамовним досвідом. Перекладач науково-технічних текстів повинен володіти основами фаху, оскільки головні труднощі провокують не лексичні одиниці, а передусім розуміння наукових й технічних питань описуваних об'єктів та методів.

Робота над письмовим повним перекладом складається з послідовних етапів, формулювання змісту яких і складає правила повного письмового

перекладу. Необхідно пам'ятати, що порушення послідовності цих етапів або поєднання їх у часі приводить до зниження якості перекладу.

Отже, правила повного письмового перекладу:

- 1) Прочитати текст; якщо необхідно, вивчити відповідні пояснювальні робочі джерела інформації.
- 2) Зробити черновий переклад тексту, послідовно працюючи над логічно виділеними частинами оригіналу за наступною схемою:
 - а) виділити завершену за змістом частину тексту (речення, абзац, період) та засвоїти її зміст;
 - б) перекласти виділену частину тексту, тобто передати її зміст українською мовою у письмовій формі, повністю відволікаючись від оригіналу (не дивлячись в нього) і постійно слідкуючи за стилем, тобто за якістю, однаковістю і логікою викладення;
 - в) звірити перекладену частину тексту з відповідним місцем оригіналу, щоб надолужити пропущене (мається на увазі фактична інформація, а також інші пропущені відомості).
- 3) Остаточо відредагувати переклад, прочитавши його про себе, щоб ще раз перевірити якість, однаковість та логіку викладання усього перекладу та внести необхідні поправки.

Перекладач повинен виконати два головних завдання: 1) відтворення засобами мови перекладу всіх суттєвих характеристик вихідного тексту та 2) адаптування утвореного тексту до лінгвоетнічних особливостей нового тексту.

Окрім категорії суб'єкта перекладу важливою для теорії перекладу є категорія способу перекладу. Слід відрізнити спосіб перекладу від прийомів та методів перекладу. Прийом вирішує певне конкретне завдання. А під способом ми розуміємо головне правило досягнення поставленої мети, яке відображає об'єктивно існуючі закони. Спосіб перекладу є однією з головних категорій теорії перекладу, оскільки тільки він існує як об'єктивна закономірність переходу від однієї мови до іншої в перекладацькій діяльності. У теорії перекладу розрізняють два способи. Перший полягає у вербальній реакції на

запропонований знак і простежується при появі у вихідному тексті одиниць перекладу зі стертим або фіксованим семасіологічним зв'язком, а також за умов наявності часових обмежень. Другий спосіб перекладу, або „смысловий спосіб” ставить за умову ідентифікацію денотата, тобто визначення семасіологічних зв'язків знаків мови, з якої провадиться переклад.

Л. К. Латишев розрізняє два способи перекладу: трансформація та підстановка. Підстановка – спосіб перекладу, що ґрунтується на максимально можливому семантико-структурному паралелізмі оригіналу і перекладу. Трансформація – спосіб перекладу, для якого характерний відхід від семантико-структурного паралелізму між оригіналом і перекладом. Прийомом перекладу називають додаткові дії, чи конкретні операції, спрямовані на подолання труднощів при перекладі. Існує сім різновидів лексичних трансформацій: конкретизація, генералізація, смысловий розвиток, антонімічний переклад, синтаксичні трансформації, перерозподіл змісту, повне переформулювання [4, с. 39].

Методом перекладу називається цілеспрямована й запрограмована система прийомів, яка враховує закономірно існуючі способи перекладу. Методи залежать від виду перекладу і корелюють з ним. Отже, і прийом, і методи перекладу є похідними від способу перекладу. В реальному перекладі спостерігаємо симбіоз способів, методів і прийомів, які доповнюють один одного.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод. – М.: МО, 1975. – 237 с.
2. Латышев Л. К., Семенов А.Л. Перевод: теория, практика и методика преподавания. – М.: Academia, 2003. – 192 с.
3. Огуй О. Д. Актуальні проблеми німецько-українського перекладу. – Чернівці: «Рута», 2004. – 256 с.
4. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. – М., 1974. – 216 с.